

ΜΑΡΙΑ Γ. ΣΕΡΕΤΗ

Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΣΑΒΒΑ ΑΓΟΥΡΙΑΔΗ
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΕ ΕΝΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΣΑΒΒΑ ΑΓΟΥΡΙΔΗ
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΕ ΕΝΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

Το βιβλίο Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΣΑΒΒΑ ΑΓΟΥΡΙΔΗ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΕ ΕΝΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ της Μαρίας Γ. Σερέτη αποτελεί την διατριβή της υπό την επίβλεψη του καθηγητού κ. Στ. Τσομπανίδη, την οποία υπέβαλε στο Τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ το 2016 για την απόκτηση του τίτλου του Μαγίστρου της Θεολογίας (Μ.Θ.).

Copyright © 2030 CEMES Publications.

All rights reserved. Except for brief quotations in notices or reviews.

No part of this book may be reproduced in any manner without prior written permission from the publisher.

Επικοινωνία: cemes2014@gmail.com

Cover and Book design and typesetting by the author

ISBN

CEMES: cemes.weebly.com

ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ, ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
«ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ»

20

MARPIA Γ. ΣΕΡΕΤΗ

Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΣΑΒΒΑ ΑΓΟΥΡΙΔΗ
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΕ ΕΝΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ CEMES
Θεσσαλονίκη 2020

CENTER OF ECUMENICAL, MISSIOLOGICAL AND ENVIRONMENTAL STUDIES
“METROPOLITAN PANTELEIMON PAPAGEORGIU”

20

MARIA G. SERETI

THE CONECTION OF PEACE AAND JUSTICE
IN TH WORK OF SAVVAS AGOURIDIS
HIS CONTRIBUTION TO AN ECUMENICAL DESIDERATUM

CEMES PUBLICATIONS
Thessaloniki 2020

Στους γονείς μου,
Γεώργιο και Ευσταθία
και στην αδερφή μου,
Χρύσα
για την αμέριστη στήριξή τους

«Ειρήνη είναι η μυρουδιά του φαγητού το βράδυ,
τότε που το σταμάτημα του αυτοκινήτου στο δρόμο
δεν είναι φόβος,
τότε που το χτύπημα στην πόρτα
σημαίνει φίλος,
και το άνοιγμα του παραθύρου κάθε ώρα
σημαίνει ουρανός,
γιορτάζοντας τα μάτια μας
με τις μακρινές καμπάνες των χρωμάτων του,
είναι ειρήνη.»

Γιάννης Ρίτσος
(Από το ποίημά του «Ειρήνη» στο:
http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3563,14901/extras/texts/index_c_12_04_ritsos.html)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Μια από τις προσωπικότητες που καθόρισαν την πορεία της Ορθόδοξης Θεολογίας είναι ο αείμνηστος καθηγητής κ. **Σάββας Αγουρίδης**, μέντορας των βιβλικών σπουδών στον ελλαδικό και διεθνή χώρο.

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία μελετά μια πτυχή από την ακαδημαϊκή του παρουσία, αλλά και την προσφορά του ως πολίτη, τη σύνδεση της ειρήνης με τη δικαιοσύνη και την υπεράσπισή τους. Αν αναλογιστεί κανείς τη σφαιρικότητα και τη σημαντικότητα του έργου του, τότε θα συνειδητοποιήσει ότι γίνεται λόγος για έναν καθηγητή που όχι μόνο προσέφερε στην επιστήμη της Θεολογίας, αλλά προώθησε επάξια τη βιβλική έρευνα στη χώρα μας. Βιβλικός - χαρισματικός θεολόγος ο ίδιος, συνδεόταν επίσης άμεσα με την Οικουμενική Κίνηση. Από την ακαδημαϊκή του παρουσία και την επιστημονική του εργασία και διδασκαλία φαίνεται ότι αγωνίστηκε έμπρακτα για ένα μέλλον διαφορετικό, πιο ειρηνικό και πιο δίκαιο. Η πρωτοπορία του σε τομείς της θεολογικής σκέψης και η ανεγνωρισμένη διεθνώς οξύνει και προκαλεί, πολύ περισσότερο σήμερα, στον μελετητή-ερευνητή ένα αίσθημα ικανοποίησης και κατ' επέκταση διάθεση για διεξοδική μελέτη των συγγραμμάτων του.

Η παρούσα μελέτη αποδίδεται αφενός ως μια προσπάθεια καταγραφής του βίου και του πολυδιάστατου έργου του και αφετέρου ως έρευνα για την κατανόηση των βαθύτερων σκέψεων και προβληματισμών του, ώστε να προβληθεί η συμβολή του στα θεολογικά ζητήματα. Ιδιαίτερα η ενασχόληση του με τη σχέση ειρήνης και δικαιοσύνης, θέμα του οποίου η επικαιρότητα είναι δεδομένη, πάντοτε προκαλεί ενδιαφέρον για εκτενέστερη έρευνα.

Βασικός στόχος της παρούσας επιστημονικής μελέτης είναι, προσεγγίζοντας τις έννοιες μέσα από το έργο του Σάββα Αγουρίδη, να αποδείξει τη σύνδεση των δύο όρων, ειρήνης και δικαιοσύνης και δια μέσου αυτών τη διάσταση της οικουμενικότητας τους. Κύριο μέλημα είναι να αποδώσουμε όσο γίνεται καλύτερα τις θέσεις, τις ανησυχίες, αλλά και την αισιοδοξία και το όραμα του καταξιωμένου καθηγητή για την επικράτηση της ειρήνης και της δικαιοσύνης. Η κληρονομιά ενός τόσο πλούσιου

επιστημονικού υλικού δε θα μπορούσε να αφήσει ασυγκίνητους τους σύγχρονους μελετητές, γιατί ως συγγραφέας ο Σάββας Αγουρίδης κληροδότησε σε όλους ένα έργο ισχυρό και εμπειριστατωμένο με επιστημονικά βιβλία και αρθρογραφία σε εφημερίδες, καθώς και σε θεολογικά περιοδικά, πανεπιστημιακές επετηρίδες και πρακτικά επιστημονικών συνεδρίων¹. Η παρούσα εργασία είναι κατά βάση μελέτη βιβλιογραφικών πηγών, άρθρων και κειμένων σε βιβλία, περιοδικά και ιστοσελίδες που σκιαγραφούν την ακαδημαϊκή πορεία και τις ιδέες του. Κατά το δυνατόν, εξετάστηκαν οι πληροφορίες αντικειμενικά, με σκοπό να αποδοθεί όσο το δυνατόν αναλυτικότερα η σπουδαιότητα στη σχέση της ειρήνης με τη δικαιοσύνη κατά τον Σάββα Αγουρίδη.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές/τριες του προπτυχιακού και μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών του Τμήματος Θεολογίας του ΑΠΘ που μου μεταλαμπάδευσαν τη διάθεση για γνώση και ευρύτερη παιδεία.

Τις θερμότερες ευχαριστίες μου οφείλω στο σύμβουλο αναπληρωτή καθηγητή και Δάσκαλό μου κ. Στυλιανό Τσομπανίδη για την πρόθυμη και πολύτιμη βοήθεια του κατά την επίβλεψη της Μεταπτυχιακής μου εργασίας, για την ενθάρρυνση, τη στήριξη και την έμπειρη καθοδήγηση του. Ενωσα πραγματικά προνομιά που με βοήθησε να γνωρίσω τον ξεχωριστό κόσμο της Οικουμενικής Κίνησης και του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών ως μέλος του επιστημονικού περιβάλλοντος του.

Τέλος, ευχαριστώ τους καθηγητές του Τμήματος Θεολογίας, τον καθηγητή κ. Χρυσόστομο Σταμούλη, τον αναπληρωτή καθηγητή κ. Χαράλαμπο Ατματζίδα και τον επίκουρο καθηγητή κ. Μόσχο Γκουτζιούδη για τις σημαντικές συμβουλές τους.

Θεσσαλονίκη 2016

Μαρία Γ. Σερέτη

¹ Βλ. Μάριος Μπέγζος, «Σάββας Αγουρίδης» στο: <https://greecepedia.wordpress.com/category/%CF%83%CE%AC%CE%B2%CE%B2%CE%B1%CF%82%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82/>.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	7
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	9
ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ.....	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.A. ΣΠΟΥΔΕΣ.....	16
1.B. ΔΡΑΣΗ.....	20
1.Γ. ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΔΕΛΦΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΟΥ.....	27
1.Δ. ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ.....	34

2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

2.A. ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ.....	40
2.A.1. Ειρήνη.....	40
2.A.1.α. Ειρήνη – <i>shalom</i>	42
2.A.1.β. Η ειρήνη και η δικαιοσύνη στους Προφήτες.....	45
2.A.2. Δικαιοσύνη.....	49
2.A.2.α. Κοινωνική δικαιοσύνη - Αδικία.....	51
2.A.2.β. Η απονομή της δικαιοσύνης με βάση το βιβλίο των Ψαλμών.....	52
2.A.3. Αλληλεξάρτηση ειρήνης και δικαιοσύνης.....	55
2.B. ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.....	59
2.B.1. Ειρήνη.....	59
2.B.2. Δικαιοσύνη.....	65
2.B.3. Το ανεπίτρεπτο του διαχωρισμού της ειρήνης από τη δικαιοσύνη.....	69

3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΣΤΟ ΣΑΒΒΑ ΑΓΟΥΡΙΔΗ

3.A. ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ.....	74
3.A.1. Η έννοια της ειρήνης στο Σάββα Αγουρίδη.....	75
3.A.2. Η έννοια της δικαιοσύνης στο Σάββα Αγουρίδη.....	80
3.B. Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ.....	84
3.Γ. Η ΕΙΡΗΝΗ: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΣΤΗ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ.....	89

4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΩΣ ΕΝΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΔΡΑΙΩΣΗ ΤΟΥΣ

4.A. Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ.....	96
--	-----------

4.A.1. Η οικουμενική πορεία ειρήνης και δικαιοσύνης και ο οραματισμός του Σάββα Αγουρίδη.....	96
--	----

4.B. Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΑΒΒΑ ΑΓΟΥΡΙΔΗ ΚΑΙ Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ.....	109
--	------------

4.B.1. Η «συλλογική οπτική» και το ενδιαφέρον του Σάββα Αγουρίδη για τα αίτια της αδικίας και του κακού.....	109
---	-----

4.B.2. Το όραμα του οικουμενικού στόχου για μια παγκόσμια δικαιοσύνη: το τρίτο άστρο της ζωής του Αγουρίδη	114
---	-----

ΣΥΝΟΨΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	122
-------------------------------------	------------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΠΗΓΕΣ - ΕΡΓΑ ΣΑΒΒΑ ΑΓΟΥΡΙΔΗ.....	127
B. ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ.....	129
I. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ.....	127
II. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ.....	136
III. ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	137
IV. ΛΕΞΙΚΑ.....	140

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

ΑΠΘ: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Γ.Γ.: Γενικός Γραμματέας

Γ.Σ.: Γενική Συνέλευση

ΕΟΔΜ: Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Ομάδας για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων

Κ.Δ.: Καινή Διαθήκη

Μετάφραση των Ο': Μετάφραση των Εβδομήκοντα

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ο.Ο.: Επί του Όρους Ομιλία

Π.Δ.: Παλαιά Διαθήκη

ΠΣΕ: Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών

ΧΑΝ: Χριστιανική Αδελφότητα Νέων

AGAPE: Alternative Globalization Addressing People and Earth

DOV: Decade to Overcome Violence

HIV: Human Immunodeficiency Virus Infection

IEPC: International Ecumenical Peace Convocation

JPIC: Justice, Peace, Integrity of Creation

PG: Patrologia Graeca

WARC: World Alliance of Reformed Churches

WCC: World Council of Churches

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά τον 21^ο αιώνα οι άνθρωποι απολαμβάνουν τα επιτεύγματα της κοινωνίας και θα περίμενε κανείς παράλληλα να απολαμβάνουν και ποιότητα στη ζωή τους. Αντίθετα, στο καθημερινό λεξιλόγιο των ανθρώπων συμπεριλαμβάνονται όροι όπως σύγκρουση, τρομοκρατία, βία, πόλεμος, που δηλώνουν φοβικά σύνδρομα. Όλοι αυτοί οι όροι φανερώσουν πόνο, εξαθλίωση, θάνατο. Ποιοι είναι οι λόγοι που οι άνθρωποι σήμερα δεν αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία να σταματήσουν τις βιαιότητες και τον ανθρώπινο αφανισμό; Ο πρώην Γενικός Γραμματέας του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών Phillip Potter δίνοντας την απάντηση του σε ένα τόσο κρίσιμο ερώτημα λέει με σαφήνεια ότι ο φόβος έχει κυριέψει τον κόσμο, ενώ η απογοήτευση και η απελπισία για τα αμέτρητα άλυτα προβλήματά του, τον κάνει άφωνο ώστε να αποστασιοποιείται και να μην αντιδρά. Έτσι, αντί να καταλογίσουν ευθύνες τα μέλη της κοινωνίας στους αρμόδιους αισθάνονται αδύναμα να αντεπεξέλθουν στις καθημερινές δυσκολίες και βιώνουν τον τρόμο.

Ο Σάββας Αγουρίδης έρχεται μέσα από τα κείμενα του όχι μόνο να φανερώσει την επικινδυνότητα της κατάστασης, αλλά και να τονίσει την υποχρέωση που έχει ο άνθρωπος πρώτα απέναντι στον εαυτό του και έπειτα στους γύρω του να αγωνιστεί για ένα δίκαιο - ειρηνικό κόσμο. Για οποιονδήποτε χριστιανό η επικράτηση της ειρήνης πρέπει να είναι πρωτεύουσα σκέψη και ανησυχία². Οι χριστιανοί σήμερα αισθάνονται τρομοκρατημένοι από τις ηγετικές δυνάμεις που στοχεύουν στην αμαύρωση της συνείδησης του λαού. Βιώνουν

² Βλ. Σάββας Αγουρίδης, *Η Θρησκεία των σημερινών Ελλήνων (Χριστιανισμός και Κοινωνία)*, Αθήνα 1983, σ. 42 κ.εξ.

την «ειρήνη» του Χριστού με φθόνο, ίντριγκες και ψέματα³. Πώς μπορούν να το αντιμετωπίσουν οι χριστιανοί το πρόβλημα αυτό; Αυτός είναι βασικός προβληματισμός στον Σάββα Αγουρίδη, ο οποίος πιστεύει πως πρέπει η «ειρήνη» και η «καταλλαγή» να εγκατασταθούν μέσα στον χριστιανό ως ενότητα, μια ενότητα βασισμένη στην αλήθεια, στον αγώνα και στην τόλμη⁴.

Σε διεθνές επίπεδο η Ορθοδοξία δεσμεύεται για ειρήνη και δικαιοσύνη. Προσπαθεί από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέσα από στενή συνεργασία και έντονη δραστηριότητα με τις άλλες χριστιανικές εκκλησίες, στο πλαίσιο της οικουμενικής κίνησης, να συνεισφέρει στην ενότητα και την ειρήνευση της ανθρωπότητας. Ως μέλη του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών και συμμετέχοντας σε παρόμοιες οργανώσεις όλοι οι χριστιανοί ενώνουν τις πνευματικές και κοινωνικές δυνάμεις τους στον αγώνα για την ειρήνη και τη δικαιοσύνη. Δεν υπάρχει δίκαιος - «ιερός» πόλεμος, ούτε δίκαια βία, ούτε δίκαια εκδίκηση ούτε δίκαια συσσώρευση πλούτου. Υπάρχει μόνο η δικαιοσύνη που είναι ο δρόμος προς τον Σταυρό. Ο δρόμος προς τον Σταυρό είναι ο τρόπος να δίνουν οι χριστιανοί τον εαυτό τους με αγάπη και έλεος σε σημείο ταπείνωσης, φτώχειας, στέρησης, εξορίας ακόμα και μαρτυρίου και θανάτου. Αυτός ο θάνατος, όμως, είναι ο θάνατος της αδικίας που οδηγεί στην ανάσταση, στην αιώνια ζωή⁵.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας γίνεται λεπτομερής αναφορά στη ζωή, τη μόρφωση, τη δράση, τα έργα και την ενασχόληση του Σάββα Αγουρίδη με θέματα όχι

³ Βλ. Σ. Αγουρίδη, «Ο Χριστός είναι η ειρήνη», του ίδιου, *Οράματα και Πράγματα. Αμφισβητήσεις, Προβλήματα, Διέξοδοι στο χώρο της Θεολογίας και της Εκκλησίας*, εκδ. Άρτος Ζωής, Αθήνα 2010, 302-305, εδώ σ. 304.

⁴ Στο ίδιο, σ. 304 εξ.

⁵ Βλ. Gennadios Limouris, *Justice, Peace and the Integrity of Creation: Insights from Orthodoxy*, Geneva 1990, σ. 26, 42 κ.εξ.

αποκλειστικά θεολογικά αλλά και κοινωνικά. Επιπροσθέτως, κατατίθενται αναφορές από θεολόγους, συνάδελφους και φίλους, που αναφέρονται με σεβασμό, εκτίμηση, αγάπη και τιμή προς το πρόσωπο του, δείχνοντας έτσι πόσο υψίστης σημασίας προσωπικότητα υπήρξε στη ζωή τη δική τους όπως και στην ανάπτυξη της Θεολογίας στην Ελλάδα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο που είναι κατά βάση βιβλικό, επιδιώκουμε να αποδώσουμε τις έννοιες των όρων «ειρήνη» και «δικαιοσύνη» στην Αγία Γραφή, δηλαδή πώς ερμηνεύονται σύμφωνα με την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη. Συγχρόνως, επιχειρούμε να καταδείξουμε πώς μέσα από χωρία των δύο Διαθηκών συνδέονται οι δύο όροι.

Έπειτα, στο τρίτο κεφάλαιο στόχος μας είναι να εμβαθύνουμε στη σκέψη του Σάββα Αγουρίδη και να ερμηνεύσουμε τους όρους της ειρήνης και της δικαιοσύνης από την δική του σκοπιά. Χρησιμοποιώντας ο ίδιος τα χωρία της Αγίας Γραφής, μας δίνει μια διαφορετική χροιά στη σημασία των δύο εννοιών, που καταλήγει στη σύνδεση τους. Ερμηνεύει την ειρήνη και τη σχέση της με τη δικαιοσύνη στη ζωή της Εκκλησίας και συγκεκριμένα στη Θεία Λειτουργία.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην εμπλοκή του Σάββα Αγουρίδη με τα οικουμενικά ζητήματα⁶. Γίνεται προσέγγιση ερωτημάτων όπως: Πώς το ΠΣΕ και με ποιους σταθμούς συμβάλλει στον αγώνα για την επικράτηση της ειρήνης και της δικαιοσύνης; Ποια η θέση των Εκκλησιών απέναντι στα ζητήματα της ειρήνης και της δικαιοσύνης; Πώς έβλεπε ο καθηγητής όλους τους αγώνες

⁶ Βλ. Δρ Ελ. Κασσελούρη Χατζηβασιλειάδη, «Ισότητα και Κοινωνική Δικαιοσύνη στο έργο του Σάββα Αγουρίδη», (Εισήγηση στην Ημερίδα προς τιμή και μνήμη του Σάββα Αγουρίδη που διοργάνωσαν το Τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ, η Ελληνική Βιβλική Εταιρεία και το Ίδρυμα Άρτος Ζωής στις 9 Νοεμβρίου 2010 στην αίθουσα τελετών της Φιλοσοφικής Σχολής, παλαιό κτίριο, του Α.Π.Θ., αδημοσίευτη).

που καταβάλλονται με σκοπό να γίνει ο κόσμος πιο ειρηνικός και ανθρώπινος⁷; Αυτό που θέλουμε να δείξουμε είναι ότι η κοινή αναζήτηση των Εκκλησιών για μια «δίκαιη ειρήνη» και η απόφασή τους σήμερα να προχωρήσουν σε μια «προσκυνηματική πορεία δικαιοσύνης και ειρήνης» δεν είναι μακριά από τον οραματισμό του. Γίνεται αναφορά στη οπτική του, κοινή με την οικουμενική οπτική στο ΠΣΕ, που επικεντρώνει το ενδιαφέρον της όχι τόσο στα αποτελέσματα του κοινωνικού κακού και της αδικίας, αλλά στην καταπολέμηση και πρόληψή τους.

Μέσα από τη μελέτη του έργου του Σάββα Αγουρίδη αναγνωρίζει κανείς πολύ εύκολα τη σπουδαιότητα της ειρήνης και της δικαιοσύνης σε έναν κόσμο απάνθρωπο και πολεμοχαρή. Οι πρόσφατες εκρήξεις τρομοκρατίας σε παγκόσμιο επίπεδο προβάλλουν την διαχρονικότητα των ερωτημάτων του.

Καταλήγοντας, ο καθηγητής Σάββας Αγουρίδης στους χαλεπούς καιρούς που ζούμε μας αφήνει ως πολύτιμη παρακαταθήκη του την επιτακτική ανάγκη της επικράτησης μιας δίκαιης ειρήνης στον κόσμο και της εδραίωσης της ενότητας και της συμφιλίωσης μεταξύ ανθρώπων και λαών.

Το απόσταγμα αυτής της επιστημονικής εργασίας αποτελεί μια μορφή ευχαριστίας στο Σάββα Αγουρίδη, αείμνηστο καθηγητή της βιβλικής θεολογίας, επιστήμονα, εργάτη του αμπελώνα του Κυρίου για την ανεκτίμητη κληρονομιά της ακαδημαϊκής συμβολής του στο θέμα της ειρήνης και της δικαιοσύνης.

⁷ Βλ. Σ. Αγουρίδης, «Ο αγώνας για τη δικαιοσύνη», του ίδιου, *Οράματα και Πράγματα*, 310-313, ιδίως σ. 312 εξ.

CEMES E-BOOKS